

Protagonistes ESCRITORA I PERIODISTA

Anna Ballbona

“Tot record té alguna cosa d'invenció”

Xevi Sala
GIRONA

Un pare que parla poc i renega molt, una mare que prefereix passar avall, un germà que sí que té fotos de quan era petit, una àvia a la qual de tant en tant se li fa fosc... aquest és el teixit familiar que envolta la Mila, la protagonista de *No soc aquí*, la novel·la d'Anna Ballbona guanyadora del premi Anagrama. Una història que defensa la qualitat de la memòria tot i que, tal com adverteix l'autora, “tot record té alguna cosa d'invenció”, en la qual té més pes el valor de l'escriptura que no pas el valor argumental i que està poblada de personatges que podríem definir com a quotidianament fantàstics.

La Mila, la protagonista d'aquesta història, no té fotos de quan era petita. Els seus pares no gastaven diners en carrets per a ella. Una forma directa de resumir tota una infantesa.

És una manera de retratar i condensar l'estranyesa, aquesta mena de nosa amb la qual conviu. Tothom té fotos d'aurades en què sembla el nadó més bonic del món, i ella, en canvi, per tenir un retrat de com era de petita, ha de fer com en les dictadures comunistes, diu, i fabricar-se'l, és a dir, treure's un retrat d'una foto amb son germà.

A través dels records, no ben bé de la protagonista sinó de les coses que li explica la seva mare, revivim una Catalunya rural de finals dels anys setanta, en un poble encabit entre un polígon i l'autopista, on sembla que no passava res però en realitat hi passava la vida.

La Mila té els records que li han dit que ha de recordar, allò que li expliquen, i els records propis, que no deixen de ser una mitja veritat o una mitja mentida. Tot record té alguna cosa d'invenció i a vegades hem de creure'ns les nostres ficcions. Igualment, el seu racó de barri als afores d'un poble té aquest punt recòndit: encara que sembli mentida, hi ha quedat un reduït de pagès, encerclat d'indústria i ciment, que ja no es guanya la vida fent de pagès però que en conserva algunes maneres particulars.

El pare de la Mila renegava molt i es comunicava poc i la mare tenia la virtut d'anar passant i avall. Molts lectors i lec-

tores s'hi reconeixen, en aquesta mena de progenitors que parlaven poc. També amb els avis quan els descriu amb aquestes paraules: “Els meus avis semblaven d'una època més antiga que els altres avis que anaven a buscar els meus amics a l'escola.”

Hi ha un grinyol d'espai-temps que sent la protagonista, nascuda a finals dels setanta. Tant el pare com els avis i les històries que n'ha conegut semblen vinguts d'un altre temps. Però malgrat tot, hi són, els ha conegut i formen part del seu món, del món que ella tragina allà on va, del món que l'ha fet com és. Hi ha, per tant, una acceptació, una comprensió i un reconeixement de tot això, d'aquest univers, per molt allunyat que sembli.

D'aquesta manera assistim a una mena

Hi ha un grinyol d'espai-temps que sent la protagonista, nascuda a finals dels setanta

de desconnexió literària d'una família, d'una casa, d'un entorn social, d'un paisatge que ja no existeix.

M'he volgut entretenir en tots aquests detalls, els d'un món irreal però que en realitat ha existit i ha conformat unes maneres de fer. Justament perquè és irreal, les contradiccions són molt més clares. I burxar en allò fora del corrent i la lògica és necessari.

Tot això aplicant un marc literari i una tècnica de l'escriptura que no necessita definir cap línia argumental concreta. No importa ni l'extensió de l'obra ni en realitat l'argument. Importa el que s'ha viscut i com es diu.

Importa perquè la Mila s'adona que és amb tot això amb el que caminem. Fins i tot quan ha d'afrontar algunes cruïlles vitals, dubtes davant l'embaràs, l'origen i la identitat, ciutats i feines noves, li queden les històries i com les hi van explicar, per tant, com van ser viscudes. Les histò-

ries i la llengua són el nostre país.

Parlant de dir les coses, vostè reivindica els localismes i el vocabulari desgastat pel pas del temps: com ara pòrtland.

Hi ha una voluntat d'afirmar els personatges per allò que diuen i per allò que callen, per allò que s'escola entre les formes de fer antigues i les noves, xarbotades. I la constatació d'aquest desordre fa que s'hi escolin, per exemple, el pòrtland o les patates kennebec, sense cap explicació lògica.

“Quan no tens ningú a qui saludar veus salutacions a tot arreu”, escriu. La lectura d'aquesta novel·la fa reflexionar sobre el contrast amb la vida actual. De la solitud de la vida de pagès d'abans hem passat a la sobresaturació urbana, ex-

Hi ha una voluntat d'afirmar els personatges per allò que diuen i per allò que callen

ceptuant el parèntesi del confinament, és clar.

Segurament la família de la Mila no hauria patit un sotragueig gaire fort en aquest confinament. Però sí que hi ha una solitud que poc té a veure amb l'atapeïment de soroll d'ara, estiguem tancats o no.

En la seva obra mima també els personatges secundaris: l'esquilador i el seu bon humor n'és tot un exemple. En poques planes i alguns acudits hilarants, clava el personatge. Això és purament creatiu o ens parla d'algú que realment va existir?

Ha existit un Esquilador perquè n'han existit molts. M'encien aquests personatges savis fets del carrer i del buscar-se la vida i que a partir d'aquí han sabut fer-se-la més interessant.

D'altra banda, aborda la maternitat com el desig que els fills no siguin tan porucs

com nosaltres.

La por travessa la novel·la i els personatges, inclosos els ancestres de la Mila. Per molt de pedra picada que sembli, hi ha una rudesia feta per amagar aquesta por.

Per cert, i els lectors ja entendran el perquè de la pregunta, escriure bé és un do?

El que és segur és que és, com tot, un llaurar i treballar a fons, i quan et sembla que ja treus el fetge per la boca, tornar-hi per passar el ribot encara.

Alguns titulars de premsa l'han presentat com la quarta dona que ha guanyat el premi Anagrama. La creació literària encara no ha superat els estigmes del gènere.

En la novel·la hi ha un moment clau:

En aquesta història he volgut burxar en allò fora del corrent i la lògica és necessari

quan a París la Mila escolta els *rotllos* que li clava en Ryan, un il·luminat, i ella calla perquè creu que no té història, que la seva història no és important. Aquesta escena, que parla de qui assumeix la veu com una cosa natural perquè sempre li han atorgat i qui no, encara és viva, és clar, en molts àmbits. Alguns, d'insospitats.

Ella es diu Mila, en un clar homenatge a 'Solitud', de Caterina Albert, suposo. Igual que aquell personatge la seva Mila està descol·locada, envoltada per la cruïlla natural de l'entorn que li ha tocat.

Es diu Mila perquè també ha hagut de conviure amb un ferestegisme inusitat però molt diferent al de *Solitud*, per motius obvis. I es diu Mila per un homenatge íntim a la meua mare, que es diu Nila (amb ena), i que ha estat depositària, com la seva mare i com tantes dones, d'una memòria d'històries i maneres de dir.

L'escriptora i periodista Anna Ballbona ■ ALBERT BENZECRY

Ambició literària i dues novel·les de primer nivell

Després de molt de temps dedicada al periodisme, part d'ell en aquesta casa, El Punt Avui, i després d'haver publicat poemaris, l'Anna Ballbona va debutar en la novel·la amb *Joyce i les gallines*, que fa quatre anys va quedar finalista del premi Llibres Anagrama. Com que resulta evident que no li manca ambició a l'hora d'escriure, ara amb la segona,

No soc aquí, l'ha guanyat. Sempre vinculada al món cultural, actualment publica articles en diverses publicacions, com les revistes *El Temps* i *Serra d'Or*, i també col·labora en el programa de literatura de Catalunya Ràdio *Ciutat Maragda* i en el programa d'actualitat *El Balcó*, de Ser Catalunya. Anna Ballbona va néixer a Montmeló el 1980.

No triem la família però sí que podem triar acceptar-la o no. Per això la Mila s'enfronta constantment amb la idea d'acceptar els murs sentimentals o enderrocar-los.

La família és un monstre de dos caps, tan terrífic com simpàtic, diu en un cert moment la Mila. Això la porta a un exercici que suposo que tothom es planteja alguna vegada: de l'herència que rep, què agafa i què deixa, què perpetua i què aparca. Igualment, cal traspasar algunes fronteres per mirar-s'ho tot des d'una altra perspectiva, treure'n una imatge més clara. I cal valentia per triar el propi camí, sigui quin sigui.

La seva novel·la adopta un estil entre costumista i màgic, està poblada de personatges que a vegades semblen venir d'un altre món, del món de pagès que gairebé s'ha perdut però que es conserva en la memòria.

És un joc que busca fer més vius els personatges, les històries i les seves contradiccions a través de la fantasia. Les històries que sempre t'han explicat però que no has viscut i els mateixos records poden tenir un aire de llegenda, de conte.

Com a autora decideix difuminar el lloc dels escenaris i d'alguns personatges, un recurs que reforça la idea de la descol·locació. En aquest sentit ens parla de l'Home d'Allà Dalt, de la Ciutat del Costat...

Són coordenades que només s'entenen en aquell petit univers, on el centre de la Terra és el barri i aquell tros on han viscut generacions i generacions abans de la Mila. Volia que el lector hi entrés a través de la narració, dels detalls, de l'estirganyar la llengua, no de cap element que pogués associar amb el seu present.

Sovint, davant els dilemes i obstacles, la Mila deixa caure per a si mateixa la frase: ja te n'encarregaràs demà... Una manera de tirar endavant que a mi m'ha recordat la Vivien Leigh d'Allò que el vent s'endugué!

Té un punt de l'anar tirant més universal, més pràctic o menys romàntic.

Finalment, vostè explica que un dels subtemes de la novel·la és la por. Des de la por dels adults fins a la por abissal a mirar a dins d'un mateix.

La por travessa els personatges en un fil que arriba fins a la Mila mateix. Aquell mateix lloc i les seves fronteres han estat llocs de pors encruades: el dessota l'autopista és on atropellen l'àvia però també on la Mila es refugia quan la persegueix un grillat. I la novel·la és un intent de fer emergir aquesta por, preguntar-se què en fem i llançar-li algun o diversos conjurs.

Hem sortit del desconfinament, que vostè va viure amb la publicació de la novel·la congelada. La nostra societat ha sortit de la pandèmia amb més por?

Hi ha una por que quedarà i s'esquitllarà pels racons de maneres molt diferents, com ara la violència o el xarlatanisme. ■